

Ron Arad

Van marge naar mainstream

■ TEKST: PETER VAN ARDENNE

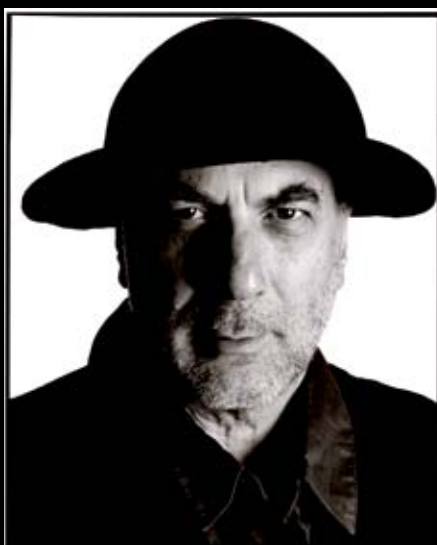
Je kunt een stap terug doen om beter te kunnen springen maar je kunt ook meteen in het diepe springen. Dat deed de Engelsman Ron Arad toen hij voor zichzelf begon. Zijn brute ijzeren stoelen en installaties waren een groot succes maar het handwerk kende zijn beperkingen.

Arad verruilde de romantiek van zijn werkplaats/studio voor samenwerking met internationale bedrijven en dankzij hun technische knowhow kon hij dingen verwezenlijken die anders ondenkbaar waren geweest. Zo ontwikkelde hij zich tot een toonaangevend designer wiens verrassende werk talloze harten sneller doet kloppen.

Readymades

De in 1951 te Tel Aviv geboren Ron Arad begon aan de kunstacademie in Jerusalem. In 1973 vertrok hij naar Engeland om er aan de Architectural Association in Londen te studeren. Eenmaal afgestudeerd ging hij aan de slag bij een ontwerpbureau maar wist eigenlijk niet zo goed wat hij wilde. Op een dag kwam hij in Londen langs een loods in Covent Garden en gluurde naar binnen. Hij mocht de ruimte gebruiken en begon er bedden uit steigerbuizen te maken. Tekenende kon hij als de beste en met zijn overtuigende presentatieschetsen stroomde het werk binnen.

In 1981 bedacht hij de Rover Chair, een fauteuil die zijn leven zou veranderen. Het was een readymade die uit niets meer bestond dan twee gebogen steigerpijpen, standaard koppelingen en een lederen stoel uit een sloopauto, toevallig een Rover 90. De eerste twee exemplaren stonden in zijn werkplaats/winkel, die inmiddels One Off heette, toen iemand binnen wilde. 'Ik ben gesloten', zei Arad nog. Wist hij veel dat Jean Paul Gaultier

Ron Arad. Juli 2008. © David Bailey.

voor hem stond? De modeontwerper kocht beide fauteuils en ineens leek het of iedereen zo'n ding wilde. De fabricage stagneerde echter want behoorlijke Roverstoelen bleken schaars en de meest gewilde, de rode, haast onvindbaar.

En dus begon Arad een nieuw project: de robotachtige lamp Aerial Light, die met afstandsbediening te verstellen was. Waren zijn creaties kunst of design? Wie het wist mocht het zeggen. De volgende ontwerpen, Concrete Stereo, in beton gegoten versterkers en platenspelers, die er uitzagen alsof ze een flinke smak op een harde ondergrond hadden gemaakt, maakten het dilemma compleet. Verkopen deed zijn werk moeiteloos maar toch wrong er iets bij hem, want zijn low-budgetdesign ging vooral naar mensen met geld.

Design of kunst

Op de beurs in Milaan raakte Arad in gesprek met Vitra-directeur Fehlbaum, die hem vroeg een stoel te ontwerpen. Het werd een opzienbarende fauteuil uit vier platen verenstaal die door bouten met vleugelmoeren bij elkaar werden gehouden, de Well Tempered

Oh Void 2, 2004, corian, 6 exemplaren, The Gallery Mourmans, collectie Stedelijk Museum, Amsterdam.

Chair (1986). Vitra nam hem in productie maar Arad zag dat hij een stoel had ontworpen die hij eigenlijk ook in zijn eigen werkplaats had kunnen vervaardigen.

Een jaar later had hij een tentoonstelling in het Centre Pompidou te Parijs. Hier liet hij zich vooral zien als een kunstenaar met een voorliefde voor staal en ijzer die niet met de vertaalslag naar industriële productie bezig was. Ook de Big Easy uit 1988, een flinke ijzeren fauteuil die rechtstreeks afkomstig leek uit een stripverhaal, was een ambachtelijk product. De lusvormen verrieden Arads voorkeur voor de gebogen lijn die eigenlijk in zijn hele oeuvre tot uiting komt. Degene die hier later naar vroeg, wilde hij wel uitleggen dat er twee soorten lijnen bestaan: rechte en gebogen. De eerste waren al geclaimd door functionalisten van Bauhaus (en hun adepten) en met die laatste kon hij makkelijker werken. Hij voegde eraan toe: '... en zodra iemand neurotisch gaat doen over die curven, wil ik alleen nog maar in rechte lijnen werken', wat echter meer zei over zijn eigenzinnige karakter dan over zijn werkelijke plannen. De curve bleef.

De Big Easy, vervaardigd bij One Off, werd een doorslaand succes maar als de ontwerper de vroege exemplaren nu ziet, voelt hij zich haast opgelaten. Ze waren slecht gelast

rechts Well Tempered Chair, 1986, prototype Vitra, collectie Vitra Design Museum, Weil am Rhein.

linksonder Rover Chair, 1981, One Off, Londen.

middenonder Concrete Stereo, platenspeler, 1983, One Off, Londen, privé-collectie.

rechtsonder Aerial Light E 23, 1981, gelakt staal, One Off, Londen, collectie Centre Pompidou, Parijs.

en matig afgewerkt omdat het Arad en zijn medewerk(st)ers destijds domweg ontbrak aan vaardigheden om het weerbarstige materiaal te bewerken.

Arad maakte van de nood maar een deugd door de lassen, die als een grillig koord op het materiaal lagen, te betitelen als 'een herinnering aan de ontwerptekening'. Overigens leidde de fabricage van de Big Easy's tot menige verwonding in de werkplaats

en Arad grapte dat Duitse verzamelaars het liefst exemplaren hadden met zijn bloed erop. Was dit nu design? Een kunstenaar zou een dergelijke stoel design noemen, al leek zitten niet de primaire functie van het gevaarte. Designers zouden om dezelfde reden het etiket 'kunst' op de Big Easy plakken. Voor de verkoop maakte het niet uit en rond 1990 ontstonden de Volume Series. De behoorlijk afgewerkte modellen

De eerste twee exemplaren van de Rover Chair stonden in zijn werkplaats toen iemand binnen wilde. 'Ik ben gesloten', zei Arad nog. Wist hij veel dat Jean Paul Gaultier voor hem stond?

kregen onallegaagse namen mee als Rolling Volume, Little Heavy en After Spring en verlieten, aanvankelijk als One Off's (unieke exemplaren), later in grotere oplages, gesig-neerd en genummerd de werkplaats. Arad werd 'hot' en galleries en handelaren zagen mogelijkheden. Op belangrijke designveilingen verschenen de eerste Rover Chairs en Big Easy's die flinke bedragen opbrachten. En natuurlijk voegden musea als het MOMA in New York en het Victoria and Albert Museum in Londen stukken aan hun collectie toe.

Op weg naar verfijning

Na de kennismaking met Vitra had Arad meer ontmoetingen die van beslissende invloed op zijn loopbaan zouden blijken. Zo ontmoette hij de directeur van Moroso in Milaan. Deze belangrijke producent leverde vrij traditionele meubels maar met het

aantreden van Moroso's dochter werd een nieuwe koers ingezet. Arad leek haar geknipt om Moroso anders op de kaart te zetten en ze nodigde hem uit 'de vormen van zijn metaalwerk in betaalbare, gedomesticeerde producten te vertalen'. Hierin slaagde hij wonderwel en Moroso bleek op zijn beurt in staat de uitfraai curven bestaande modellen van Arad in één keer in kunststofschuim te gieten. In 1990 zag de Spring Collection het licht, niet veel later gevolgd door Misfits en een Soft Big Easy die uit één blok polyurethaan was gefreesd.

Door deze projecten maakte de ontwerper kennis met de voordelen van geavanceerde technieken. Bij One Off Ltd. werd nog steeds in metaal gewerkt toen Arad in 1992 een opdracht kreeg om een bar te ontwerpen. Omdat hij het eigenlijk veel te druk had zei hij uit beleefdheid ok en ontwierp een gestroomlijnde stalen bar die zó moeilijk

te vervaardigen was dat hij verwachtte er daarmee van af te zijn. Maar hij had buiten de waard gerekend: de man die hem om het ontwerp had gevraagd, was directeur van Marzorati Ronchetti, een Italiaanse specialist in staalbewerking. Het eindresultaat was ronduit betoverend en beter dan Arad zelf ooit had kunnen maken, wat hem een

boven This Mortal Coil, 1993, prototype, One Off / Ron Arad Associates, Londen, collectie Centre Pompidou, Parijs.

onder Big Easy Volume 2, 1988, staal, 20 exemplaren, One Off / Ron Arad Associates, Londen, privé-collectie.

vergelijking ontlokte met Charly Chaplin die tweede wordt in een wedstrijd met look-alikes. De perfectie van de bar leidde vrijwel meteen tot de conclusie dat het vervaardigen van stalen objecten bij de Italianen in betere handen was en de fabricage in Londen werd toen stopgezet.

Ondanks de veranderingen was de kunstenaar in Arad nog springlevend. Dat bewees hij met de installatie van tafels die hij in 1994 voor de Fondation Cartier te Parijs ontwierp. In de glasrijke nieuwbouw van Jean Nouvel stonden veertig zandlopervormige tafels opgesteld. De gepolijste roestvaste tafelbladen weerspiegelden het exterieur waardoor het leek of er enorme druppels kwik op de vloer waren uitgevloeid. Vier jaar later volgde de Blown Out Of Proportion Collection, een serie sculpturale objecten in aluminium die hij voor The Gallery Mour-

mans te Maastricht maakte. Deze vruchtbare samenwerking resulteerde in 1999 in achttien exemplaren van de New Orleans, feitelijk Big Easy's maar dan uitgevoerd in gekleurd polyester. Rond 2000 begon Arad

'Zodra iemand neurotisch gaat doen over die curven, wil ik alleen nog maar in rechte lijnen werken.'

in experimentele materialen te werken en Mourmans trad wederom op als producent. Met gebruikmaking van nieuwe technieken liet hij zogeheten studio pieces vervaardigen. De Oh Void 2 uit 2004 bijvoorbeeld is een sculptuur/zitobject, gemaakt uit rode platen corian die met donkere tussenlagen zijn verlijmd. Het blok kunststof is vervolgens zo in model gefreesd, dat er een lijnenspel ontstaat. Een object uit dezelfde serie is uitgevoerd in meerkleurig acrylaat, een ander in koolstofvezel. De tentoonstelling - met vernissage - The Dogs Bark bij de Pury & Luxembourg te Zürich (2006) bewijst dat de objecten van Arad inmiddels toch de status van beeldende kunst hebben bereikt. Maar

links Tom Vac, 1999, polypropyleen/staal, Vitra, Duitsland.

linksonder Bodyguard no. 2, 2007, superplastisch aluminium, The Gallery Mourmans, Maastricht.

rechtsonder Fantastic Plastic Elastic, 1997, polypropyleen/staal, Kartell 1999, collectie Centre Pompidou, Parijs.

het mes snijdt aan twee kanten want de kostbare studio pieces dienen ook als uitgangspunt voor research naar producten die geschikt zijn voor massafabricage.

Massafabricage en mainstream

Het bedrijf van Arad, inmiddels Ron Arad Associates geheten, had er in 1994 een vestiging in Italië bij gekregen en rond dezelfde tijd werden de wegen naar massaproductie ontdekt.

In zijn 'ijzertijd' had Arad een wonderlijke boekenkast vervaardigd, die bestond uit een veerkrachtige stalen strip waaraan haakse boekensteunen waren bevestigd. Van deze Mortal Coil ging een zekere dreiging uit, want als het ding losschoot... De getemde versie voor montage aan de muur bracht Kartell - de Italiaanse fabrikant van plastic designitems - op het idee van een plastic Bookworm. Arads werk was ineens in een gewone winkel voor gewone prijzen te koop en dat werd zo'n immens succes dat de firma er in 1996 al ongeveer duizend kilometer van had verkocht.

Arads oude idealen bleken met hightech en massafabricage wél verwezenlijkt te kunnen worden. Hij ontwierp voor Kartell ook de Fantastic Plastic Elastic, een innovatief ontwerp dat in feite uit slechts drie onderdelen bestaat die zonder lijm of schroeven zijn ge-

monteerd. In hetzelfde jaar kwam de Tom Vac uit. Ogenschijnlijk een simpele stoel uit aluminiumplaat, maar voor de uitvoering bleek wederom de expertise van een gespecialiseerd bedrijf onmisbaar. De stoel werd bij Kartell in kunststof uitgebracht. Arad ontwierp vervolgens nog stoelen voor Driade en een groot aantal andere gebruiks- en siervoorwerpen, onder andere voor Alessi en Cor Unum, waarmee hij zijn naam voortaan ook aan betaalbaar design verbond.

De architectuur lokt

Ondertussen was ook het werk aan interieurprojecten gewoon doorgegaan. Voor het Opera House in Tel Aviv ontwierp hij 'een gebouw in een gebouw'; een immens wit betonnen lint met ovale openingen. De constructie van dit bouwwerk in gespoten beton vergde het uiterste van de bouwers

en leidde tot een forse bouwfout: een opening zat ondersteboven maar Arad betoonde zich niet rechtlijnig en liet het zitten. Een gewelfde bronzen trap completeerde het geheel. Voorts tekende hij ondermeer de Maserati-showroom in Modena, een interieur met een immense geknikte lus waarop de auto's tentoongesteld konden worden, gaf de winkel van Yamamoto in Tokyo vorm en ontwierp de pilotshop van Adidas in Parijs. Langzaam kwam ook architectuur weer in beeld met Amiga House in Londen, een woonhuis zonder ramen aan de buitenkant dat, zoals Arad het zelf verwoorde, 'niet eens een behoorlijk dak had'. Op zijn tekentafel verschenen visionaire schetsen, zoals een enigszins bol flatgebouw waarvan de bewoners via een lift hun auto's voor de deur kunnen parkeren. Het lijkt misschien een onzinnig plan maar Arad had al ervaren dat zijn wilde ideeën soms wel degelijk konden worden uitgevoerd. Anders dan vele collega's kiest Arad als vertrekpunt voor zijn ontwerpen niet het probleem maar het idee. Hij merkt vanzelf wel welke problemen er bij de uitvoering rijzen en als het allemaal niet kan, bedenkt hij wel wat anders. Op die manier zal Ron Arad altijd weer verrassen.

Kwaliteit en geld

Een onafscheidelijke combinatie, ook in het geval van Ron Arad. Voor een Rover Chair zal men ca. € 2500,- moeten betalen. De Aerial Light (geschat op ca. € 12.500,-) bleef in juni jl. onverkocht bij Artcurial in Parijs, maar een Little Heavy ging er voor € 60.000,-. Bij Christies in Londen bracht een Big Easy Volume II (1988) maar liefst € 112.000,- op; de boekenkast Reinventing the Wheel (1996) € 107.000,- en een bijzet-tafel uit de BOOP-serie (1998) € 96.000,-. De Blo' Void 3 in geanodiseerd aluminium ging voor € 80.000,-. De Spring, een chaise-longue van Moroso (1990), werd bij Quittenbaum in München voor € 61.000,- verkocht. De TEFAF, tot slot, werd dit jaar opgeluisterd met enkele Blo' Voids uit 2005, die voor prijzen vanaf € 90.000,- te koop waren.

Meer weten

Bezoeken

Ron Arad
Centre Pompidou, Parijs
www.centrepompidou.fr
19-11 t/m 26-01

boven Oh Void 2, 2004, blauw / transparant acrylaat, The Mourmans Gallery, Maastricht, privé-collectie, Parijs.

rechts Rocker MT 3, 2005, tweekleurig polyethyleen, Driade, Italië.